VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)
2019-20
Department of Geography

Date: 16/12/2019

NOTICE

All the students of B.A.II (IDS- Tourism Geography) are here by informed that, department of Geography will Conduct the unit test on 18-12-2019. The unit test is compulsory to all students.

(H. P. Patil)

Scanned with OKEN Scanner

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)
2019-20
Department of Geography
B.A. II Sem - IV

IDS - Geography of Tourism

Unit Test

Date 18/12/2019 **Total Marks: 10**

Sr. No.	Name of Student	Roll No	Marks
1	Swapnil Praksh Nalawade	5177	09
2	Prakash Asshok Pujari	5210	10
3	Avinash Bajirao Patil	5201	09
4	Pratik Prakash Marle	5161	10
5	Gayatri Krushnat Kamble	5092	10
6	Sayali Sandip Khabade	5126	09
7	Shubham Babaso Ranage	5253	09
8	Kajal Raju Nawale	5183	10
9	Ashlesha Sanjay Nangnurkar	5180	10
10	Suman Madhukar Gosavi	5065	09
11	Ankita Niwas Chougule	5029	09
12	Prajwal Sambhaji Mane	5153	10
13	Rushikesh Shivaji Phadtare	5236	10
14	Vishakha Vishwas Awale	5001	09
15	Karansinh Sambhaji Bhosale	5014	09
16	Sushant Shivaji Chavan	5026	10
17	Pushpanjali Kundalik Patil	5210	10
18	Abhishek Sanjay Gurav	5068	10
19	Karuna Appaji Kamble	5097	10
20	Mahesh Narvekar	5214	10
21	Rushikesh Dilip Bansode	5120	10

Scanned with OKEN Scanner

43

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's
VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

Class B.A-II Div. Roll No. 5177

Suppliment No. Subject Geography of Tourism

Test / Tutorial No. Name:- Nalawade Swapnil Prakash

प्रश्न पर्यटन भूगोलाची व्याख्या सांगून ? स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रस्तावना :→

अलीकडे पर्यटनाला सर्व देशांत महत्व प्राप्त झाले आहे; म्हणून पर्यटनाची स्पष्ट अचूक व शास्त्रीय अशी व्याख्या करणे अवश्यक आहे. पर्यटनाचे व्यवस्थीत विवेचन करण्यासाठी, आकडेवारी मिळवण्यासाठी, कायदे करण्यासाठी व प्रशासनासाठी पर्यटनाची व्याख्या महत्वाची ठरते.

पर्यटन (Tourism) हा आधुनिक शब्द तेराव्या शतकात प्रचलीत झाला. याचा अर्थ एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी प्रवास करणे आणि मूळ ठिकाणी ठराविक काळात परत येणे. असा होतो. या व्याख्येनुसार पर्यटन करणारा भ्रमंती करून आपल्या मूळ ठिकाणी परत येतो.

पर्यटन हि अशी आनंददायी घटना आहे की ज्यामध्ये मनुष्य प्रवास. भेटी दिलेल्या ठिकाणी निरनिराळ्या गोष्टी पाहणे, वास्तव्य, भोजन इत्यादींवर स्वतः कमावलेले पैसे खर्च करतो.

व्याख्या :→

पर्यटनात (Tourism) पर्यटक (Tourist) हा एक प्रमुख घटक आहे. पर्यटकाशिवाय पर्यटनाला कोणताही अर्थ नाही, म्हणून आपण जेव्हा पर्यटनाविषयी बोलतो. तेव्हा त्यात पर्यटक येतो. त्यामुळेच प्रश्न निर्माण होतो. की. पर्यटक म्हणजे काय ?

पर्यटक हे इंग्रजीतील Tourist शब्दाचे रूपांतर आहे. Tourist या शब्दाची उत्पत्ती इ.स 1292 मध्ये झाली लॅटिन भाषेतील Turis पासून Tour आणि Tour पासून

Tourist हा शब्द बनला आहे.

अगदी अलीकडे ऑस्ट्रेलियात अर्थशास्त्रज्ञ हर्मर यांनी 1910 मध्ये पर्यटनाची व्याख्या केली आहे. हर्मर यांच्या मते 'परदेशी माणसाचे एखाद्या देशात, प्रदेशात वा शहरात आगमन, वास्तव्य, भ्रमंती आणि तेथून गमन म्हणजे पर्यटन होय'.

पर्यटनाचे स्वरुप (Nature of tourism)

पर्यटनाविषयी प्राचीन काळापासून मानवाच्या मनात अतिशय आकर्षण वसलेले आहे. नवनवीन प्रदेशाचा शोध घेणे. पर्यावरणातील बदलातील अभ्यास. जाणे या या गोष्टी मानवाला नवीन नाहीत. परंतु पूर्वी पर्यटन मर्यादीत होते. एका शतकापूर्वी 100 मैलांची (160 km) प्रवास हा खूप लांबचा प्रवास समजला जात होता. आधुनिक, जलद व लांबचा प्रवास समजला जात होता. बहुतेक देशांत होणारे पर्यटन मनोरंजनासाठी होत आहे.

पर्यटनाचे महत्व व वैशिष्ट्ये यांचा आढावा घेतल्यास पर्यटनाचे स्वरुप स्पष्ट होते. पर्यटनाचे सर्वसामान्य स्वरुप पुढील प्रमाणे आहे.

1) पर्यटनाचे अनेकविध स्वरुप (Diverse Nature) :→

पर्यटन हा विविधता असलेली अपूर्व घटना आहे. माणसाचे जमिनीवरुन वा सागरातून प्रवास करण्यामुळे हा आर्थिक उद्योग बनला आहे. ट्रॅव्हल एजंट वा वाहतूकदारांच्या दृष्टीने पर्यटन हा नियमित भिन्नरुप उद्योग बनला आहे. हे ट्रॅव्हल एजंट या पर्यटकांना एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी नेतात किंवा पूर्वनियोजित सहल आयोजित करतात. तसेच हे पर्यटकांसाठी हॉटेल्स (निवासस्थान) आणि इतर गोष्टींची व्यवस्था करतात. किरकोळ विक्रेते त्या ठिकाणी नाविन्यपूर्ण आणि इतर वस्तूंची विक्री करतात. भ्रमंतीच्या काळात गाइड्स पर्यटकांना मार्गदर्शन करतात.

2) पर्यटनाचे गतिमान व स्थिर स्वरुप (Dynamic & static Nature) :-
पर्यटन व त्याच्याशी संबंधीत घटना या लोकांच्या एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी जाण्यामुळे आणि त्यांच्या तेथील वास्तव्यामुळे निर्माण होतात. पहिल्या घटनेत लोकांच्या हालचाली व चैतन्य हा भाग आहे. कारण पर्यटक भ्रमंती करत असतो. तर दुसऱ्या घटनेत स्थिरता आहे. कारण, जेव्हा तो एखाद्या ठिकाणी वास्तव्य करतो तेव्हा काही काळ तो स्थिर होतो.

3) पर्यटनाचे हंगामी स्वरुप (Seasonal Nature) :-
पर्यटन हा हंगामी किंवा तात्काळीक उदयोग आहे. यामध्ये लोकांच्या होणाऱ्या हलचाली अल्पकाळकरीता होतात. उदा. थंड हवेच्या ठिकाणी व बर्फाच्छादित क्षेत्रात होणारे पर्यटन, हे बहुधा उन्हाळ्यात होतो. धबधब्याच्या ठिकाणी ते पावसाळ्यात होते म्हणून हे पर्यटक हंगामी असते.

4) पर्यटनाचे अनुत्पादक स्वरुप (Non-productive Nature) :-
पर्यटनात कोणत्याही प्रकारच्या वस्तूंचे उत्पादन होत नाही. त्यामुळे या उदयोगाचा पर्यटनात अनुत्पादन हा गुण आहे. म्हणून याचे स्वरुप अनुउत्पादक आहे. म्हणजेच हा उदयोग असला तरी कारखान्याप्रमाणे यातून उत्पादन होत नाही.

5) पर्यटनाचे करमणुकप्रधान स्वरुप (Recreation Nature) :-
बहुतेक पर्यटने आनंद, मौजमजा व करमणुकीसाठी होतात. उदा. निसर्गसौंदर्य पाहणे, पशुपक्षी पाहणे आल्हाददायक हवामानाचा आस्वाद घेणे पोहणे बर्फावरून घसरणे, इत्यादी गोष्टीमागे मनोरंजन हा उद्देश असतो. त्यामुळे पर्यटनाचे स्वरुप स्वरुप मनोरंजनात्मक आहे.

6) पर्यटनाचे वैशिष्ट्यपूर्ण स्वरुप (Characteristic Nature)
पर्यटन हा असा वैशिष्ट्यपूर्ण असा उदयोग

यात प्रवास व वास्तव्य या दोन्ही गोष्टी नेहमीच्या निवासापासून व कार्यापासून दुर असतात यातील भ्रमंती हि काही वेगळीच असते. या प्रकारे पर्यटन हा उद्योग इतर उद्योगांपेक्षा भिन्न आणि वैशिष्ट्येपूर्ण असा आहे. पर्यटनाचे स्वरुप पुढील प्रमाणे.

अ) पर्यटनाचे भौगोलिक स्वरुप(Geographycal Nature):→
पर्यटने ही बरिचशी भौगोलिक घटकांवर अवलंबून असतात. उदा. धबधबे, समुद्रकिनारे, जंगले, वन्य पशूपक्षी इ. ही ठिकाणे पाहण्यासाठी आयोजीत केलेल्या सहली या भौगोलिक समजल्या जातात.

ब) पर्यटनाचे ऐतिहासिक स्वरुप(Historical Nature):→
किल्ले, ऐतिहासिक इमारती इत्यादी ऐतिहासिक गोष्टी आहेत. या गोष्टी पाहण्यासाठी काढलेल्या सहली ऐतिहासिक स्वरुपाच्या मानल्या जातात.

अशा प्रकारे पर्यटन भूगोल म्हणजे काय सांगून पर्यटन भुगोलाचे स्वरुप थोडक्यात स्पष्ट केले आहे. पर्यटन भूगोलाचे स्वरुप सांगता बारिक-सारिक गोष्टींचा विचार केला आहे.

Scanned with OKEN Scanner